

POLICIJSKO UPOZORENJE – NOVA ALTERNATIVNA MJERA U MALOLJETNIČKOM KRIVIČNOM PRAVU U BOSNI I HERCEGOVINI

UDK: 343.85-053.6

PREGLEDNI NAUČNI RAD

HISTORIJA ČLANKA

Dostavljen: 28.06.2015.

Revidiran: 08.08.2015.

Prihvaćen: 12.08.2015.

Dr. sc. Vedad Gurda, docent

Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli

vedad.gurda@untz.ba

Mr. Denis Husić¹

J.U. Odgojni centar Tuzlanskog kantona, Tuzla

husic.denis@bih.net.ba

1 Denis Husić je diplomirani pravnik i magistar prava. Zaposlen je u J.U. Odgojni centar Tuzlanskog kantona u Tuzli u kojem obnaša funkciju direktora.

SAŽETAK

U radu se razmatraju pojam i pravna priroda alternativnih mjera, s posebnim osvrtom na policijsko upozorenje kao mjeru koju poznaje samo novo maloljetničko krivično zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini. Autor prvotno analizira uvjete i procedure primjene policijskog upozorenja, te nudi kritički osvrt na opravdanost uvođenja jedne takve mjere u domaće pravo. Pri tome, on zastupa mišljenje da uvođenje te mjere ima valjano naučno i praktično opravdanje, zbog mnoštva benefita koje donose alternativne mjere kao instrumenti izbjegavanja i preusmjeravanja krivičnog postupka prema maloljetnicima, daljnje harmonizacije domaćeg zakonodavstva s relevantnim međunarodnim dokumentima, te legislativnog artikuliranja već postojeće prakse. No, autor iznosi i stav da je trebalo ovu mjeru kreirati na nešto drugačiji način.

Ključne riječi: maloljetni učinitelji krivičnih djela, alternativne mjere, policijsko upozorenje

UVOD

Slijedeći savremene tendencije u maloljetničkom krivičnom pravu, koje, između ostalog, karakterizira široka primjena *diverzionog* modela postupanja, kao koncepta koji se ogleda u *izbjegavanju* ili *preusmjeravanju* krivičnog postupka prema maloljetnicima ka vansudskim mehanizmima rješavanja maloljetničkih krivičnih predmeta, u domaćem zakonodavstvu već jednu deceniju egzistiraju instrumenti odnosnog modela poznati kao *odgojne preporuke*. Posljednjom reformom maloljetničkog krivičnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini paleta tih instrumenata je dodatno proširena uvođenjem mjere pod nazivom *policijsko upozorenje*.² Predmetni model kao nova paradigma postupanja sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom javlja se u Sjedinjenim Američkim Državama krajem šesdesetih i početkom sedamdesetih godina XX vijeka, na tragu kritika spram neučinkovitosti *tradicionalnog* modela reagiranja na maloljetnički kriminalitet kroz

-
- 2 Kao što je poznato, u Bosni i Hercegovini egzistiraju četiri (maloljetnička) krivična zakonodavstva, i to: a) na nivou Bosne i Hercegovine, b) Federacije Bosne i Hercegovine, c) Republike Srpske i d) Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. U svim tim zakonodavstvima nije prihvaćen ujednačeni legislativni model uređenja krivično-pravnog statusa maloljetnika. Na nivou Bosne i Hercegovine i dalje je pravni status maloljetnih učinitelja krivičnih djela uređen posebnim cjelinama u okviru *općeg* krivičnog zakonodavstva, odnosno *Krivičnog zakona* („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15 i 40/15), *Zakona o krivičnom postupku* („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13) i *Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera* („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 12/10 i 100/13). S druge strane, u Republici Srpskoj početkom 2011., a u Brčko Distriktu BiH krajem 2012. godine, te FBiH početkom 2015. počeli su se primjenjivati *zakoni o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku* (u daljem tekstu: ZZPDMKP FBiH, ZZPDMKP RS, ZZPDMKP BDBiH) („Službeni glasnik RS“ br. 13/10; „Službeni glasnik BDBiH“ br. 44/11, „Službene novine FBiH“ br. 7/2014) kao *posebni* legislativni tekstovi koji autonomno reguliraju krivičnopravni status maloljetnika (materijalnopravni, procesnopravni, izvršnopravni, te učinjenje krivičnih djela na štetu maloljetnika).

institucije krivičnog pravosuđa,³ te kao takav predstavlja značajnu i u savremenom pravu široko prihvaćenu *alternativu* tradicionalnom modelu. Štaviše, nije pretenciozno konstatirati kako plediranje za širokom primjenom alternativnih formi postupanja predstavlja jedan od dominantnih narativa u modernoj doktrini ne samo maloljetničkog, već i općeg krivičnog prava.

Do nagle ekspanzije primjene izbjegavanja krivičnog postupka i postupanja s maloljetnim prijestupnicima u okviru drugih (vansudskih) društvenih struktura i agencija (eng. *diversion*) došlo je zbog mnoštva benefita koje takav način postupanja ima u odnosu na konvencionalnu krivičnopravnu reakciju zasnovanu na vođenju krivičnog postupka i izricanju krivičnih sankcija. U teoriji krivičnog prava se, između ostalog, navodi, da se (a) primjenom diverzionog modela izbjegavaju negativni efekti koje vođenje postupka može imati na hipersenzibilnu ličnost i budući razvoj maloljetnog učinitelja, te (b) reduciraju efekti stigmatizacije i etiketiranja maloljetnika imanentni procesuiranju ove kategorije učinitelja u okviru krivičnog pravosuđa.⁴ Nadalje, (c) pojedina kriminološka istraživanja su pokazala da maloljetničko prestupništvo nerijetko predstavlja popratnu pojavu procesa sazrijevanja, s tendencijom da samostalno iščezne u postadolescentnom periodu, tako da se izvansudska reakcija kao alternativni oblik postupanja čini primjerenijom u odnosu na reagiranje kroz institucije krivičnog pravosuđa, jer je „blaža“ i humanija, posebno u slučaju maloljetnika koji su učinili lakše krivično djelo. Također, (d) ono što je posebno bitno naglasiti, jeste da su pojedina istraživanja pokazala kako alternativno postupanje predstavlja efikasnu i učinkovitu strategiju reagiranja na prestupništvo maloljetnika, jer stopa recidivizma, nakon primjene alternativnih mjera, nije veća (ili je čak i manja) u odnosu na slučajeve koji su procesuirani

3 Schwartz, I.M., *The Impact and Role of Juvenile Diversion in the United States* u: Albrecht, G., Ludwig-Mayerhofer, W.(eds), *Diversion and Informal Social Control*, Berlin, 1995., 75; Elroad, P., Ryder, S. (2010.), *Juvenile Justice: A Social, Historical and Legal Perspective*, Jones and Bartlett Publishers, Ontario, 167.

4 Sijerčić-Čolić, H., „Maloljetničko krivično pravosuđe i maloljetnička delinkvencija u Bosni i Hercegovini“, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, XLIV, 2001., 356.

pred sudovima za maloljetnike.⁵ Dodatno, (e) vansudskim postupanjem značajno se rasterećuju kapaciteti krivičnog pravosuđa, koje je u mnogim državama i onako preopterećeno.⁶ Na kraju, (f) ne bi trebalo zanemariti ni činjenicu da izricanje alternativnih (diverzionih) mjera i upućivanje na alternativne programe, koji se izvršavaju u okviru nesudskih socijalnih struktura i agencija, može imati i ekonomsko opravdanje, jer su ti programi nerijetko jeftiniji u odnosu na troškove vođenja krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija, posebno onih institucionalnog tipa.⁷

Imajući u vidu navedeno, ne čudi da su se u uporednom pravu razvili različiti instrumenti alternativnog postupanja s maloljetnim učiniteljima krivičnih djela. Ipak, s obzirom na osnovni predmet našeg istraživanja, iscrpna i detaljna uporednopravna analiza alternativnih mjera zasigurno da bi nadilazila ciljeve i mogućnosti ovog rada. Stoga, završavajući uvodno izlaganje, čini se suvislim istaći da u internacionalnim okvirima nadležnost za izricanje odnosnih mjera može biti povjerena: a) policijskim službenicima, b) nadležnom tužitelju ili c) sudiji (sudskom vijeću) za maloljetnike. Mogućnosti izricanja predmetnih mjera od strane policijskih službenika, *exempli gratia*, poznaju zakonodavstva Republike Irske⁸ i Holandije⁹, od strane nadležnog tužitelja zakonodavstva Hrvatske,¹⁰

5 Dunkel, F., *op. cit.*, 159-160.

6 Dunkel, F., *Diversion: A Meaningful and Successful Alternative to Punishment in European Juvenile Justice Systems* u: Junger-Tas, J., Dunkel, F. (eds.), *Reforming Juvenile Justice*, Springer, Dordrecht, 2009, 159-160.

7 Tako: Radulović, Lj. (2010.), *Maloletničko krivično pravo*, Pravni fakultet Univerzitetat u Beogradu, Beograd, 78.

8 Vidi: O'Dwayer, K., *The Juvenile Justice System in Ireland* u: Giostra, G., Patane, V. (eds.), *European Juvenile Justice Systems*, Giuffre Editore, 2007, 212.

9 Van Kalmthout, A., „Obrana maloljetnog okrivljenika u novom nizozemskom kaznenom pravu“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, vol. 4., br. 1/1997, 282.

10 Hirjan, F., Singer, M. (2002.), *Komentar Zakona o sudovima za mladež i kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2002, 147.

Srbije,¹¹ Holandije,¹² Grčke¹³ i Španije¹⁴, a od strane sudije za maloljetnike maloljetnička krivična zakonodavstva Srbije¹⁵ i Njemačke.¹⁶

1. POJAM I PRAVNA PRIRODA ALTERNATIVNIH MJERA

1.1. Kontraverze vezane za pojam i pravnu prirodu alternativnih mjera

Polazeći od činjenice da diverzioni model, ne samo u konceptualnom i doktrinarnom, već i u praktičnom smislu predstavlja izuzetno značajnu *alternativu tradicionalnom krivičnom pravnom modelu*, u domaćoj literaturi se instrumenti diverzionog postupanja, odnosno *mjere koje preduzimaju nadležni subjekti prije ili tokom krivičnog postupka, ali u svakom slučaju prije okončanja glavnog pretresa i izricanja krivičnih sankcija, a koje imaju za cilj da društvenu reakciju na prestupništvo maloljetnika „skrenu“ ka vansudskim mehanizmima rješavanja istog, nerijetko označavaju kao alternativne mjere.*¹⁷ No, kako

11 Perić, O. (2005.), *Komentar Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnom pravnoj zaštiti maloletnih lica*, Službeni Glasnik, Beograd, 32.

12 Van Kalmthout, A., *op. cit.*, 283.

13 Uporedi: Spinnelis, C. D., Tsitsoura, A., *The Emerging Juvenile Justice System in Greece* u: Junger-Tas, J., Decker, S. H. (eds.), *International Handbook of Juvenile Justice*, Springer, Dordrecht, 2006., 320-321.

14 Rechea Alberola, C., Fernandez Molina, E., „*Juvenile Justice in Spain: Past and Present*“, *Journal of Contemporary Criminal Justice*, vol. 19, no. 4/2003, 402- 403.

15 Perić, O., *op. cit.*, 32.

16 Dunkel, F., *Youth Violence and Juvenile Justice in Germany* u: Dunkel, F., Drenkhahn, K. (eds.), *Youth Violence, New Patterns and Local responses - Experiences in East and West*, Forum Verlag Godesberg, Monchengladbach, 2003, 108 –110.

17 Uporedi: Vranj, V., „*Alternativne mjere - primarni odgovor na maloljetnički kriminalitet u Bosni i Hercegovini*“, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, vol. LI, Sarajevo, 2008, 718-720; Sijerčić-Čolić, H., „*Sudstvo za maloljetnike kao ključni element nacionalne politike ljudskih prava i restorativna pravda za maloljetnike - savremena kretanja u maloljetničkoj delinkvenciji i sudstvu za maloljetnike u Bosni i Hercegovini*“, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Saraje-*

u domaćoj, tako i u krivičnopravnoj teoriji s biših jugoslavenskih prostora, date mjere se imenuju i kao *mjere sui generis*,¹⁸ odnosno kao *diverzione*¹⁹ ili *neformalne mjere*²⁰. Ipak, treba istaći da pojedini autori pojam alternativnih razumijevaju šire od pojma diverzionih mjera. Oni pod alternativnim mjerama podrazumijevaju i instrumente koji se izriču po okončanju krivičnog postupka, odnosno u postupku izvršenja (maloljetničkih) krivičnih sankcija, a koje predstavljaju alternativu (supstitut) kazni (maloljetničkog) zatvora ili drugim sankcijama institucionalnog tipa, kao što su *uvjetni otpust, amnestija, pomilovanje itd.*²¹ Zbog takvog pojmovnog određenja

vu, LIII – 2010, 362-369; Muratbegović, E. (2011.), *Ojačavanje maloljetničke pravde u Bosni i Hercegovini: aplikacija alternativnih mjera za maloljetnike*, Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu, Sarajevo, 2011, 13, Gurda, V., „Novine u oblasti alternativnih mjera i sankcija u maloljetničkom krivičnom pravu Bosne i Hercegovine“, Društveni ogledi, vol. 2., br. 1, 2015., 179-181.

- 18 Simović, M., Jovašević, D., Mitrović, Lj., Simović-Nišević (2010.), *Komentar Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske*, Međunarodno udruženje naučnih radnika – AIS, Banja Luka, 93; Mitrović, Lj., „Krivične sankcije prema maloljetnicima u Zakonu o zaštiti i postupanju s decom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske“, Revija za kriminologiju i krivično pravo, Beograd, vol. 47, br. 2, 2009., 126; M., Perić, O., Milošević, N., Stevanović, I. (2008.), *Politika izricanja krivičnih sankcija prema maloletnicima u Srbiji*, Centar za mir i razvoj demokratije, Beograd, 26; Radulović, Lj., *Maloletničko krivično pravo*, 79.
- 19 Vidi: Jovašević, D., „Evropski standardi i neformalne mere u maloletničkom krivičnom pravu“, Evropsko zakonodavstvo, Beograd, god. IX, br. 33-34, 2010, 35
- 20 *Ibid*, 19.
- 21 Uvjetni otpust, amnestija i pomilovanje predstavljaju neke od najznačajnijih supstituta sankcijama institucionalnog tipa, poglavito kazni (maloljetničkog) zatvora, zbog čega se i označavaju *alternativnim (zamjenskim) instrumentima krivičnopravnog reagiranja*. Pri tome, pobrojani instrumenti ne mogu se svrstati u *alternativne krivične sankcije*, već u *alternativne mjere*, stoga što ne sadrže neka od općih obilježja krivičnih sankcija. Za razliku od krivičnih sankcija kojima se oduzimaju ili ograničavaju neka od temeljnih ljudskih prava, te koje po svojoj sadržini *de facto* predstavljaju svojevršno zlo za osuđenog, predmetni instrumenti predstavljaju akte milosti temeljem kojih se osuđenim osobama dodjeljuju određene „po-

alternativnih mjera, nužno je naglasiti kako predmet istraživanja u ovom radu ne predstavljaju sve takve mjere, već isključivo diverzione mjere, koje bi se za potrebe ovog rada mogle označiti i kao *alternativne mjere u užem smislu*.

Međutim, kod pojedinih autora se mogu susresti i drugačiji načini kategoriziranja predmetnih instrumenata. Tako, B. Cvjetko sve instrumente reagiranja na prestupništvo maloljetnika u Republici Hrvatskoj dijeli na *formalne i neformalne sankcije*. Sankcija je formalna ako je izriče sud po okončanju krivičnog postupka, dok je neformalna kada je primjenjuje državni odvjetnik za mlade u fazi pretpripremnog postupka.²² S obzirom na navedeno, može se zaključiti kako ova autorica različite diverzione (alternativne) mjere u hrvatskom maloljetničkom krivičnom zakonodavstvu označava kao neformalne sankcije.²³ No, imajući u vidu da je prvonavedena

godnosti“ i benefiti. Osim toga, krivične sankcije može izricati isključivo nadležni sud (sudsko vijeće), dok s druge strane odluku o pomilovanju donosi najviše tijelo izvršne vlasti (predsjednik, predsjedništvo), a davanje amnestije je u nadležnosti najvećeg predstavničkog organa (parlamenta). Na kraju, premda je u većini uporednih prava davanje uvjetnog otpusta u isključivoj nadležnosti suda, u nekim zemljama odluku o uvjetnom otpustu donosi nadležno administrativno tijelo (komisija, odbor). Dodatno, dok se krivične sankcije izriču *na kraju krivičnog postupka*, o predmetnim institutima se u *načelu* odlučuje *po okončanju krivičnog postupka*, odnosno u fazi *izvršenja krivičnih sankcija*. Na kraju, krivične sankcije se izriču snagom sudskog autoriteta (prinudno), neovisno od volje, zahtjeva ili pristanka osuđenog lica, dok se o nekim od spomenutih instrumenata (uvjetni otpust, pomilovanje) odlučuje tek po zahtjevu, odnosno molbi osuđenog lica ili nekog drugog ovlaštenog subjekta. Zbog svega navedenog spomenuti instrumenti ne mogu se svrstati u red krivičnih sankcija, već u alternativne mjere. Vidi više u: Gurda, V., *Uvjetni otpust kao alternativna sankcijama institucionalnog tipa* u zborniku radova sa konferencije: *Krivično zakonodavstvo – de lege lata et de lege ferenda*, Ministarstvo pravde Republike Srpske, Ministarstvo pravde Srbije, Univerzitet u Banja Luci, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Prijedor, 2015., 327

22 Cvjetko, B., „*Formalne i neformalne sankcije u maloljetničkom kaznenom pravu*“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 6, br. 1/1999, 342.

23 Čini se da je ovakva kategorizacija izvršena po uzoru na njemačku teoriju. Naime, sličan način kategoriziranja svih instrumenata krivičnopravnog

kategorizacija preovladavajuća u teoriji s ovih prostora, mi ćemo je prihvatiti i u ovom radu.²⁴ Štaviše, smatramo kako je ona i primjerenija, jer, bez obzira na to što predmetni instrumenti diverzionog postupanja imaju neke zajedničke karakteristike s *krivičnim sankcijama*,²⁵ oni se, po mnoštvu svojih obilježja, ipak razlikuju od sankcija, te posjeduju osobenu pravnu prirodu. Označavajući date instrumente kao samosvojne *mjere*, a ne kao *sankcije*, sasvim jasno se već na pojmovnom/terminološkom nivou ukazuje na njihovu specifičnu pravnu prirodu.

1.2. Sličnosti između alternativnih mjera i krivičnih sankcija

Kada su u pitanju međusobne sličnosti između alternativnih mjera i krivičnih sankcija, i jedne i druge moraju biti *propisane*

reagiranja prema maloljetnim učiniteljima krivičnih djela susreće se i kod pojedinih njemačkih teoretičara maloljetničkog krivičnog prava. Upoređi: Dunkel, F., Pruin, I., Grzywa, J., *Sanctions Systems and Trends in the Development of Sentencing Practice* u: Dunkel, F., Grzywa, J., Horsfield, Ph., Pruin, I. (eds), *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and Reform Developments*, Forum Verlag Godesberg, Monchengladbach, 2010, 1651-1652.

- 24 Razlog zašto u krivičnopravnoj teoriji s bivših jugoslavenskih prostora ne postoji opći konsenzus u pogledu pravne prirode predmetnih instrumenata postupanja s maloljetnicima u sukobu sa zakonom, između ostalog, trebalo bi tražiti u činjenici da relevantni zakoni u ovim državama uglavnom eksplicitno ne određuju pravnu prirodu datih instrumenata, odnosno, primjera radi, *odgojnih preporuka* i *policijskog upozorenja* u zakonodavstvu u Bosni i Hercegovini, *posebnih obaveza* koje izriče državni odvjetnik za mladež u zakonodavstvu Republike Hrvatske, te *vaspitnih naloga* u srbijanskom maloljetničkom krivičnom zakonodavstvu. Izuzetak predstavlja novo maloljetničko krivično zakonodavstvo u Crnoj Gori, odnosno *Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku* (Službeni list Crne Gore, br. 64/2011), koji *opomenu* i *vaspitne naloge*, kao instrumente diverzionog modela, izričito imenuje/označava kao *alternativne mjere*.
- 25 O općim elementima (obilježjima) krivičnih sankcija vidi više u: Babić, M., Marković, I. (2009.), *Krivično pravo - opšti dio*, drugo izmijenjeno izdanje, Pravni fakultet Univerziteta u Banja Luci, Banja Luka, 355-356; Stojanović, Z. (2005.), *Krivično pravo - opšti deo*, deseto izdanje, IP Justinijan, Beograd, 285-286.

zakonom,²⁶ te se ne mogu primjenjivati *ante delictum*, odnosno prema maloljetnicima koji se nalaze u preddeliktним stanjima („maloljetnicima u riziku“), nego isključivo prema maloljetnim *učiniteljima krivičnog djela*. Konsekvntno tome, obje vrste instrumenata predstavljaju svojevrsne pravne posljedice učinjenja krivičnog djela. Nadalje, i krivičnim sankcija i alternativnim mjerama *u užem smislu se ograničavaju ili oduzimaju određena prava i slobode* učinitelja krivičnog djela ili se, pak, izražava izvjesni socijalno-etički prijekor zbog njegova učinjenja, te maloljetni učinitelj opominje (upozorava) na društvenu i pravnu neprihvatljivost takvog ponašanja.²⁷

S druge strane, postavlja se pitanje da li je i izricanje odgojnih preporuka i policijskog upozorenja uvjetovano postojanjem *krivnje* maloljetnika, s obzirom na to da predmetni instrumenti nemaju karakter krivičnih sankcija, nego alternativnih mjera. U domaćoj teoriji ovo pitanje se nije posebno istraživalo, vjerovatno stoga što su autori smatrali kako ono nije sporno, te da je krivnja nužna pretpostavka i za primjenu alternativnih mjera. Međutim, postoji određeni broj činjenica koje bi mogle dovesti pod znak pitanja jednu takvu tvrdnju.

Prije svega, zakonska odredba kojom je normirano *načelo krivnje* čini pomalo suspektnom tezu o krivnji kao pretpostavci za primjenu odnosnih mjera. U skladu s tom odredbom, *niko ne može biti kažnjen, niti se prema njemu mogu izreći druge krivičnopravne sankcije, ako nije kriv za učinjeno krivično djelo* (čl. 4a. KZ FBiH u vezi sa čl. 2. ZID KZ FBiH). Shodno ekspresiji zakonodavca moglo bi se zaključiti da je krivnja pretpostavka samo za izricanje krivičnopravnih sankcija, uključujući i sankcije koje su namijenjene maloljetnim učiniteljima krivičnih djela, ali ne i za primjenu odgojnih preporuka i policijskog upozorenja, jer ovi instrumenti reagiranja na prestupništvo maloljetnika nemaju karakter krivičnih sankcija,

26 Vidi: Pravilo 2. *Evropskih pravila o sankcijama i mjerama u predmetima maloljetnih učinitelja krivičnih djela* (Rec (2008)11)

27 Suprotno, a kao što je prethodno istaknuto, uvjetnim otpustom, amnestijom i pomilovanjem, koje bismo za potrebe ovog rada mogli označiti i kao *alternativne mjere u širem smislu*, se ne ograničavaju osnovna prava i slobode osuđenog, već im se dodjeljuju određene pogodnosti i benefiti.

već alternativnih mjera. Druga bitna činjenica vezana je za jedno od tradicionalnih načela krivičnog procesnog prava, a koje podrazumijeva da se krivnja kao fundamentalna kategorija i svojevrsna kvintesenca cjelokupnog krivičnog prava, utvrđuje *isključivo u krivičnom postupku*. Imajući u vidu da alternativne mjere, kao mjere *sui generis*, imaju za cilj izbjegavanje vođenja krivičnog postupka i preusmjeravanja društvene reakcije na delikvenciju maloljetnika ka vansudskim načinima postupanja, te da se, kao takve, primjenjuju prije pokretanja krivičnog postupka, to bi moglo upućivati na zaključak da krivnja nije nužna pretpostavka za njihovu primjenu. Na kraju, u prilog ovoj tvrdnji mogle bi se uzeti i odredbe čl. 25. ZZPDMKP FBiH²⁸ i čl. 74. KZ BiH u kojima zakonodavac njihovo izricanje uvjetuje *priznanjem krivičnog djela*, a ne *priznanjem krivnje* za učinjeno krivično djelo kao kod pojedinih instituta općeg krivičnog procesnog prava. Naime, kao što je poznato u našem *općem* krivičnom procesnom pravu kao dio konsenzualnih modela reagiranja na kriminaliteta egzistiraju instituti *izjašnjavanja o krivnji* i *pregovaranja o krivnji*, čiju primjenu zakonodavac vezuje za *priznanje krivnje* o učinjenju krivičnog djela. Pa premda *konsenzualni modeli* baš kao i *predmetne maloljetničke mjere predstavljaju alternativne forme postupanja*, zakonodavac u okviru uvjeta za primjenu tih mjera izričito ne insistira na priznanju krivnje (kao kod spomenutih instituta općeg krivičnog procesnog prava), već samo na priznanju krivičnog djela, što može biti svojevrsni argument *a propos* navedene tvrdnje.

No, i pored navedenog, mišljenja smo da prethodna teza nije održiva, te da krivnja ipak predstavlja nužnu pretpostavku i za primjenu alternativnih mjera, i to iz više razloga. Prije svega, bez obzira na njihovu osobenu pravnu prirodu, a o čemu će biti više govora u narednom poglavlju, alternativne mjere su krivičnopravne mjere, koje su, kao i krivične sankcije, propisane krivičnim zakonom i koje primjenjuju (izriču) organi krivičnog pravosuđa, kao tijela formalne društvene kontrole. S obzirom na to da su to krivičnopravne mjere, logično je da se njihova primjena mora uvjetovati postojanjem krivnje. U suprotnom, maloljetnici bi *odgovarali za objektivno prouzrokovanje zabranjene posljedice* nekog krivičnog djela,

28 Čl. 25. ZZPDMKP RS, čl. 25. ZZPDMKP BDBiH.

što je pristup koji se smatra retrogradnim i neprihvatljivim u savremenom krivičnom pravu. Štaviše, pod takvim uvjetima njihove primjene, maloljetnici bi bili diskriminirani i našli bi se u *neravnopravnom položaju* u odnosu na odrasle učitelje krivičnih djela.

Nadalje, imajući u vidu da određeni broj *odgojnih preporuka* u novom zakonodavstvu sadržajno odgovara pojedinim *posebnim obavezama*, kao autonomnim maloljetničkim sankcijama, a *policijsko upozorenje* sankciji *sudskog ukora*, došlo bi se u apsurdnu situaciju da se prema maloljetniku, koji nije kriv, može primijeniti neka od alternativnih mjera, te, ukoliko on ne bi izvršio tu mjeru i tužilaštvo odluči da je pod tim okolnostima ipak svrsishodno pokretanje krivičnog postupka prema njemu, u sudskom postupku se zbog nepostojanja krivnje takvom maloljetniku ne bi mogla izreći neka od krivičnih sankcija. To bi, primjera radi, značilo da se prema maloljetniku koji nije kriv prije pokretanja krivičnog postupka mogu primijeniti odgojne preporuke uključivanja u rad humanitarnih organizacija ili poslove socijalnog, lokalnog ili ekološkog sadržaja, odnosno preporuka uključivanja u pojedinačni ili grupni tretman u određenim savjetovalištim, a da mu se po okončanju krivičnog postupka, povodom istog djela, zbog nedostatka krivnje ne mogu izreći sadržajno identične posebne obaveze, zato što su posebne obaveze krivične sankcije.

No, ukoliko je to tako, postavlja se pitanje zašto zakonodavac u gore navedenim odredbama nije izričito naveo da je krivnja nužna pretpostavka i za primjenu alternativnih mjera. Mišljenja smo da postoji nekoliko mogućih obrazloženja. Kada je u pitanju odredba čl. 4a. KZ FBiH, gdje zakonodavac propisuje da *niko ne može biti kažnjen, niti se prema njemu mogu izreći druge krivičnopravne sankcije ako nije kriv za učinjeno krivično djelo*, ona se može i ekstenzivno tumačiti, na način da su pojmom krivičnopravnih sankcija obuhvaćeni svi instrumenti krivičnopravnog reagiranja na kriminalitet maloljetnika, uključujući i mjere vansudskog reagiranja. To stoga što podjela predmetnih instrumenata na *sankcije* i *alternativne mjere*, kojom se koristimo u ovom radu, nije zakonska podjela, već je, kao takva, nastala u teoriji krivičnog prava. S obzirom na to da zakonodavac odgojne preporuke i policijsko upozorenje, kao instrumente van-

sudskog postupanja, ne označava kao alternativne mjere, samim time u datoj odredbi nije ni mogao operirati tim terminom. S druge strane, činjenica da se prilikom propisivanja uvjeta za primjenu alternativnih mjera ne insistira na *priznanju krivnje za učinjeno krivično djelo*, kao u općem krivičnom pravu, već samo na *priznanju krivičnog djela*, može se razumijevati kao izraz doktrinarne i terminološke dosljednosti zakonodavca. Naime, primjena alternativnih mjera kao vansudskog modela rješavanja konflikta nastalog učinjenjem krivičnog djela, predstavlja jednu sasvim novu doktrinarnu paradigmu, čije se idejne postavke umnogome razlikuju od idejnih postavki i ciljeva krivičnog pravosuđa, kao tradicionalnog načina društvenog reagiranja na kriminalitet maloljetnika. Jedna od tih razlika vezana je i za pitanje krivnje. Za razliku od tradicionalnog modela, u kojemu je krivnja, odnosno krivična odgovornost koja se utvrđuje snagom sudskog autoriteta jedan od centralnih pojmova i instituta, u vansudskom modelu se takva vrsta odgovornosti stavlja u drugi plan, te se insistira na *dobrovoljnom* preuzimanju odgovornosti za učinjeno krivično djelo i većoj participativnosti maloljetnika u procesu vlastitog preodgoja i popravljanja. Logično je da promjena idejne paradigme dobije svoj odraz i na terminološkoj razini, te da, ukoliko se kod vansudskog modela pravi doktrinarni uklon od tradicionalnog instituta krivnje zakonodavac kod reguliranja alternativnih mjera kao krivičnopravnih instrumenata koji pripadaju ovom modelu ne operira tim pojmom. Pogotovo što date mjere predstavljaju mjere maloljetničkog krivičnog prava, u kojemu krivnja nema takav i toliki značaj kao u općem krivičnom pravu, čak i kada se radi o primjeni krivičnih sankcija kao tradicionalnih instrumenata postupanja s maloljetnicima u sukobu sa zakonom.

1.3. Razlike između alternativnih mjera i krivičnih sankcija

No, pored navedenih sličnosti, alternativne mjere sadrže i određeni broj specifičnih obilježja (elemenata), koja određuju njihovu samosvojnu pravnu prirodu i razlikuju ih od krivičnih sankcija. Naime, (a) alternativne mjere predstavljaju mjere *preusmjeravanja* društvene reakcije prema maloljetnim učiniteljima i instituci-

jama izvan krivičnog pravosuđa, odnosno instrumente *izbjegavanja* krivičnog postupka. Kao takve, one se mogu izricati *prije* pokretanja krivičnog postupka ili u njegovom *toku*, dok se krivične sankcije izriču na kraju krivičnog postupka. (b) Alternativne mjere se ne mogu smatrati sankcijama ni zbog toga što ne predstavljaju mjere prinude, već se njihova primjena (kao što je prethodno istaknuto) temelji na postulatima dobrovoljnosti i participativnosti maloljetnika. Naime, za razliku od krivičnih sankcija koje sud izriče snagom svoga autoriteta i neovisno od volje optuženog, jedan od uvjeta za primjenu alternativnih mjera jeste i da maloljetni učinitelj dadne pristanak za njihovu primjenu. Istina, ovaj uvjet je izričito istaknut jedino u novom maloljetničkom krivičnom zakonodavstvu, vezanom za primjenu odgojnih preporuka (čl. 22. ZZPDMKP), dok se kod mjere policijskog upozorenja implicitno izvodi iz nekih drugih zakonskih uvjeta. Na kraju, (c) činjenica da alternativne mjere, pored suda, mogu izricati i ovlaštene službene osobe (policijski službenici), kao i nadležni tužitelj, samo potvrđuje tvrdnju da one ne predstavljaju sankcije, kao klasične instrumente krivičnopravnog reagiranja, jer je izricanje krivičnih sankcija u isključivoj nadležnosti suda.²⁹

2. POJAM, SVRHA I UVJETI IZRICANJA POLICIJSKOG UPOZORENJA

Policijsko upozorenje predstavlja mjeru *izbjegavanja krivičnog postupka*, koju može izreći ovlaštena službena osoba, a kojom se maloljetnom učinitelju upućuje određeni socijalno-etički prijekor i ukazuje na pravnu i društvenu nedopustivost, te štetnost njegovog ponašanja, posljedice koje takvo ponašanje može imati za njega, kao i na mogućnost vođenja krivičnog postupka i izricanje krivične sankcije u slučaju ponovnog izvršenja krivičnog djela. Shodno ekspresiji zakonodavca, ona ima za cilj (a) da se ne pokreće krivični

29 Navedeno se odnosi na razlike između krivičnih sankcija i *alternativnih mjera u užem smislu (diverzionih mjera)*. O razlikama između krivičnih sankcija i uvjetnog otpusta, amnestije i pomilovanja, kao *alternativnih mjera u širem smislu* već je ranije bilo govora (v. fn. 21 i 26).

postupak prema maloljetniku, te (b) da se njenom primjenom utječe na pravilan razvoj maloljetnika i jačanje njegove lične odgovornosti, kako ubuduće ne bi činio krivična djela (čl. 23. st. 4. u vezi sa čl. 25. ZZPDMKP FBiH).³⁰

U skladu s odredbama čl. 23. st. 1. i 2., a u vezi sa čl. 9. i 88. ZZPDMKP, odnosna alternativna mjera se može izreći: a) maloljetniku koji je učinio krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora *do tri godine*,³¹ b) ukoliko mu ranije nije izricano policijsko upozorenje, primijenjena odgojna preporuka ili izrečena krivična sankcija, te c) ako je to srazmjerno okolnostima i težini učinjenog krivičnog djela. Daljnji uvjeti za izricanje policijskog upozorenja jesu: d) priznanje krivičnog djela od strane maloljetnika, koje e) je dao slobodno i dobrovoljno, te f) ako postoji dovoljno dokaza da je on učinio konkretno krivično djelo. Mjera se može izreći samo g) ukoliko njeno izricanje prethodno odobri nadležni tužitelj.

Generalno, s obzirom na navedeno, može se konstatirati da policijsko upozorenje predstavlja alternativnu mjeru koja je, u pravilu, namijenjena za reagiranje na lakše oblike primarnog prestupništva maloljetnika. Ipak, ne zadržavajući se na ovoj generalnoj ocjeni, u tekstu koji slijedi ponudit ćemo kratki osvrt na svaki od spomenutih uvjeta.

S tim u vezi, istaknuto je da policijsko upozorenje predstavlja mjeru reagiranja na krivična djela za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne (BDBiH), odnosno tri godine (FBiH, RS), koja se, s obzirom na apstraktnu težinu krivičnog djela, svrstavaju u *kategoriju lakšeg kriminaliteta*. Imajući u vidu da broj takvih krivičnih djela u posebnom dijelu KZ FBiH, KZ RS i KZ BDBiH nije suviše mali, kao i činjenicu da u strukturi maloljetničkog prestupništva u značajnom obimu participiraju delikti lakše i srednje te-

30 Čl. 22. st. 4. u vezi sa čl. 25. ZZPDMKP RS, čl. 22. st. 4. u vezi sa čl. 25. ZZPDMKP BDBiH,

31 Čl. 22. st. 1. i 2., a u vezi sa čl. 9. i 88. ZZPDMKP RS. U skladu s odredbama čl. 22. st. 1. ZZPDMKP BDBiH prema maloljetnom učinitelju krivičnog djela može se izreći policijsko upozorenje za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora *do jedne godine*.

žine, te da se delikventno ponašanje nerijetko javlja kao prolazna epizoda u procesu sazrijevanja maloljetnika, nameće se zaključak da opseg mogućnosti primjene date mjere, u odnosu na ostale krivičnopravne instrumente reagiranja, i nije baš tako zanemarljiv. Naravno, činjenica da je maloljetnik učinio lakše krivično djelo ne mora značiti da će se prema njemu automatski primijeniti mjera policijskog upozorenja, već kumulativno moraju biti ispunjeni i ostali zakonski uvjeti.

U tom smislu, nužno je i da bude zadovoljen uvjet *da maloljetniku nije ranije izricano policijsko upozorenje, primijenjena odgojna preporuka ili izrečena krivična sankcija*. *Ratio legis* postojanja ovog uvjeta usmjeren je ka zadovoljenju principa minimalne intervencije i postepenosti u primjeni maloljetničkih mjera i sankcija. Naime, imajući u vidu da policijsko upozorenje predstavlja mehanizam vansudskog postupanja, te da je to mjera kojom se ne ograničavaju slobode i prava maloljetnika, niti mu se postavljaju određene obaveze, već samo stavlja u izgled da u slučaju budućeg delikventnog postupanja prema njemu može biti pokrenut krivični postupak i izrečena neka krivična sankcija (v. čl. 88. st. 6. ZZPDMKP FBiH)³² koja najčešće uključuje i takve pravne posljedice, nameće se zaključak da u lepezi krivičnopravnih instrumenata reagiranja na maloljetničko prestupništvo policijsko upozorenje predstavlja „najblaži“ instrument. S obzirom na to da se radi o primarnom delikventu, koji je učinio lakše krivično djelo i za kojeg se može pretpostaviti da je počinjeni delikt više rezultat ekcesa i nepromišljenosti, a ne produkt formiranog obrasca delikventnog ponašanja, logično je da se prema njemu, a u skladu s principima minimalne intervencije i postepenosti, primijeni instrument reagiranja kod kojeg je intenzitet tretmana sveden na najmanju mjeru, jer je, s obzirom na spomenute karakteristike njegove ličnosti, te prirodu i težinu učinjenog krivičnog djela, za pretpostaviti da se i primjenom ovako blage mjere može postići krivičnopravno proklamirana svrha reagiranja na kriminalitet. Jednostavno, princip postepenosti podrazumijeva da se „strožije“ mjere i sankcije primijene samo onda kada, s obzirom na subjektivna svojstva maloljetnika, okolnosti i težinu učinjenog

32 Čl. 88. st. 6. ZZPDMKP RS, čl. 88. st. 6. ZZPDMKP BDBiH.

krivičnog djela, te imajući u vidu prava oštećenog, primjena blaže mjere ili sankcije ne bi bila opravdana, odnosno kada prethodno primijenjena nije dala rezultate.³³ Imajući u vidu navedeno, logično je da se mjera policijskog upozorenja koristi kao „prvostepeni“ instrument reagiranja upravo u slučaju kada se radi o primarnom maloljetnom delikventu koji je učinio lakše krivično djelo.

Međutim, ni ovoj kategoriji maloljetnika se ne može izreći mjera policijskog upozorenja ako to izricanje nije u skladu s principom *srazmjernosti*. Ustvari, odredba čl. 22. st. 1. ZZPDMKP FBiH, kojom su normirani pojedini uvjeti za izricanje predmetne alternativne mjere, pomalo je neprecizna, jer se, između ostalog, njeno izricanje uvjetuje i činjenicom da je to *srazmjerno okolnostima i težini učinjenog krivičnog djela, u skladu sa članom 9. ovog zakona*. U tom smislu, moglo bi se razumjeti da zakonodavac izricanje konkretne mjere uvjetuje isključivo srazmjernošću i prilagođenošću njene primjene okolnostima i težini učinjenog krivičnog djela. No, opći princip za izbor i primjenu svih maloljetničkih mjera i sankcija iz čl. 9. ZZPDMKP FBiH,³⁴ označen kao *princip srazmjernosti*, podrazumijeva da se, potencirajući dobrobit maloljetnika koji se nalazi u sukobu sa zakonom, bira i primjenjuje ona sankcija i mjera koja kumulativno zadovoljava tri vrste kriterija: a) prilagođena je ličnim svojstvima, sredini i prilikama u kojima maloljetnik živi, b) u srazmjeri je s okolnostima i težinom učinjenog krivičnog djela, kao i c) uvažavanjem prava lica oštećenog krivičnim djelom, tako da se i prilikom odlučivanja o eventualnom izricanju i mjere policijskog upozorenja mora voditi računa o tome da li bi njena primjena bila u skladu sa svim navedenim kriterijima. S tim u vezi, kada je, naprimjer, u pitanju maloljetnik koji je i ranije ispoljavao teže oblike poremećaja u društvenom ponašanju ili koji živi u deficitarnoj porodici, čiji je pedagoški potencijal u pogledu njegovog preodgajanja potpuno zanemarljiv, nadležni subjekti, i pored postojanja ostalih zakonskih uvjeta, treba da budu obazrivi prilikom razmatranja mogućnosti izricanja spomenute mjere, jer su u pitanju okolnosti koje se odnose na lične i socijalne prilike maloljetnika, koje nagovještavaju mogućnosti njegovog negativnog ponašanja u

33 Vidi: Radulović, Lj., *Maloletničko krivično pravo*, 80.

34 Čl. 9. ZZPDMKP RS, čl. 9. ZZPDMKP BDBiH.

budućnosti. Naravno, konačna odluka će zavisiti i od postojanja drugih okolnosti koje mogu ići u prilog izricanja ove mjere. Isto vrijedi i kada je u pitanju prethodno planirano krivično djelo ili krivično djelo tokom čijeg izvršenja je maloljetnik ispoljio izvjesni stepen surovosti i bezosjećajnosti, kao i krivično djelo za koje maloljetnik ne pokazuje znakove istinskog kajanja, jer su to okolnosti koje same za sebe doprinose negativnoj prognozi uspješnosti primjene ovakvog instrumenta reagiranja na maloljetničko prestupništvo.

Daljnji uvjet za izricanje mjere policijskog upozorenja jeste da je *maloljetnik priznao krivično djelo*. Postojanje ovog uvjeta za primjenu ne samo policijskog upozorenja, nego i drugih alternativnih mjera, poznato je u zakonodavstvima mnogih zemalja, a njegovu propisivanje preporučuje i Komitet UN-a o pravima djeteta.³⁵ Smisao njegovog propisivanja ogleda se u činjenici da je priznanje krivičnog djela svojevrсни pokazatelj da je maloljetnik svjestan posljedica koje je prouzrokovao njegovim učinjenjem, kao i da je spreman da preuzme odgovornost za učinjeno krivično djelo, a što je krunska pretpostavka uspješnosti procesa (pre)odgoja maloljetnika. Pri tome, *priznanje mora biti dato slobodno i dobrovoljno*.³⁶ Insistiranje na ovom uvjetu predstavlja izraz poštivanja ljudskih prava i (krivično) procesnih garancija koja se jamče svakom djetetu (maloljetniku), pa i onome koje je u sukobu sa zakonom. U tom smislu, jedna od procesnih garancija, proklamiranih čl. 40. st. 2. tačka (iv) Konvencije o pravima djeteta, jeste i garancija da ove osobe neće biti prisiljene na priznanje krivnje (krivičnog djela). Pa, iako mjere preusmjeravanja predstavljaju alternativni način reagiranja na maloljetničko prestupništvo, te su, u tom smislu, alternativa krivičnom postupku prema maloljetnicima, njihova primjena

35 Vidi: *Opšti komentar o pravima djece u maloljetničkom pravosuđu (tzv. Opšti komentar broj 10), stav 27.* Komiteta UN-a o pravima djeteta od 25. aprila 2007. godine.

36 Bitno je naglasiti da se, u skladu s preporukama relevantnih međunarodnih foruma iz oblasti postupanja s maloljetnicima u sukobu sa zakonom, a koje su prihvaćene i u zakonima o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku (v. čl. 88. stav 8), priznanje maloljetnika da je učinio krivično djelo ne može koristiti protiv njega u bilo kojem drugom naknadnom postupku.

ne smije biti na uštrb ljudskih prava i garancija priznatih maloljetnicima koji se procesuiraju u okviru krivičnog pravosuđa.³⁷ Stoga je insistiranje na ovom uvjetu nužno i kod mjere policijskog upozorenja, ali i sličnih mjera. Osim toga, iako to nije izričito normirano odredbama predmetnih zakona, smatramo da bi maloljetnika, prije davanja priznanja, trebalo informirati i o pravnim posljedicama takvog čina, jer bez obzira na sve benefite koje sa sobom nosi izricanje mjere policijskog upozorenja, priznanjem krivičnog djela i njenim izricanjem on se odriče prava na suđenje, kao jednog od osnovnih procesnih prava.

No, priznanje krivičnog djela od strane maloljetnika, čak i kada je dato slobodno i dobrovoljno, samo po sebi nije dostatan uvjet za izricanje konkretne mjere, nego se traži i *postojanje dovoljno dokaza da je maloljetnik učinio krivično djelo*. Smatramo da je ovakvo zakonsko rješenje opravdano iz najmanje dva razloga. Naime, (a) poznata je činjenica da proces intelektualnog i voljnog sazrijevanja maloljetnika nije zaokružen, zbog čega su oni podložni utjecajima i sugestijama drugih. Stoga propisivanje ovog uvjeta služi kao korektiv da se izbjegne donošenje odluke koja je zasnovana na priznanju maloljetnika, a koje ne odgovara stvarnom stanju, već je rezultat određenih manipulacija, uzrokovanih njegovom povodljivošću i sugestibilnošću. Jednostavno, (b) na osnovu postojanja dovoljnog broja (drugih) dokaza, vrši se provjeravanje osnovanosti i dobrovoljnosti maloljetnikovog priznanja, a na posredan način doprinosi i utvrđivanje materijalne istine, čije utvrđivanje predstavlja jedno od načela našeg krivičnog procesnog prava.

Na kraju, imajući u vidu da se mogućnošću izricanja predmetne mjere ovlaštenim službenim osobama daju jako široke ovlasti, koje *de facto* uključuju i ovlaštenja krivičnopravno relevantnog okončanja konkretnog predmeta (a što je tradicionalno u nadležnosti organa krivičnog pravosuđa), te da bi se izbjegle eventualne zloupotrebe, odredbama čl. 88. ZZPDMKP FBiH³⁸ je propisana obaveza

37 Vidi: čl. 40. st. 3. tačka b) Konvencije o pravima djeteta.

38 Čl. 88. ZZPDMKP RS, čl. 88. ZZPDMKP BDBiH.

ovlaštene službene osobe da, prije izricanja policijskog upozorenja, pribavi *odobrenje tužioca za njeno izricanje*.³⁹

Tek ukoliko su kumulativno ispunjeni svi pobrojani uvjeti na pojedine slučajeve maloljetničkog prestupništva, primjereno je reagirati izricanjem mjere policijskog upozorenja. Ipak, treba naglasiti da je broj uvjeta za njeno izricanje nešto manji u odnosu na drugu grupu alternativnih mjera, odnosno odgojne preporuke.

Naime, za razliku od pojedinih odgojnih preporuka, u kojima se kao dodatni uvjet eksplicitno zahtijeva da pristanak na njihovu primjenu u pisanoj formi dadne i lice koje je oštećeno krivičnim djelom (v. čl. 26. st. 3. ZZPDMKP FBiH),⁴⁰ takav uvjet se izričito ne traži prilikom izricanja policijskog upozorenja. No, s tim u vezi, ostaje dilema da li su u konkretnom slučaju u dovoljnoj mjeri zadovoljena prava oštećenog krivičnim djelom, s obzirom na proklamirani princip srazmjernosti u izboru i primjeni maloljetničkih mjera i sankcija.

Također, čl. 3. *Pravilnika o primjeni mjere policijskog upozorenja RS*⁴¹ (u daljem tekstu: POPMPU RS)⁴² utvrđeno je da se primjena mjere policijskog upozorenja zasniva na principima dobrovoljnosti, nepristrasnosti, neposrednosti, srazmjernosti, te poštivanja građanskih i ljudskih prava, ukoliko je to u interesu maloljetnika.

39 Ako tužitelj ne odobri izricanje policijskog upozorenja o tome obavještava ovlaštenu službenu osobu, te razmatra mogućnosti i opravdanost izricanja odgojnih preporuka ili pak donosi naredbu za pokretanje *pripremno* postupka (čl. 88. st. 5. ZZPDMKP FBiH, čl. 88. st. 5. ZZPDMKP RS, čl. 88. st. 5. ZZPDMKP BDBiH).

40 Čl. 26. st. 3. ZZPDMKP RS, čl. 26. st. 3. ZZPDMKP BDBiH.

41 „Službeni glasnik RS“, broj 117/2010.

42 Ovaj provedbeni propis u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine donesen je 2012. godine („Službeni glasnik BDBiH“, br. 18/2012.). S druge strane, premda je i odredbama čl. 200 u vezi sa čl. 124. ZZPDMKP FBiH predviđeno da federalni ministar unutrašnjih poslova treba donijeti ovakav pravilnik u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu predmetnog zakona, te da je zakon stupio na snagu početkom 2014., ni u trenutku pisanja ovog rada spomenuti podzakonski akt nije donesen. To zabrinjava imajući u vidu činjenicu da se i u FBiH prije nekoliko mjeseci krenulo sa primjenom odnosnog zakona.

Međutim, kada je u pitanju princip dobrovoljnosti, kao jedan od temeljnih principa primjene alternativnih mjera prema maloljetnicima u sukobu sa zakonom, javlja se dilema da li je on uspostavljen i ZZPDMKP, jer, za razliku od odgojnih preporuka, u kojima se, kao jedan od izričitih zakonskih uvjeta za njihovu primjenu, zahtijeva da *maloljetnik u pisanoj formi dadne pristanak na to (a mlađi maloljetnik i uz pristanak roditelja ili staratelja)* (v. čl. 24. st. 2. tačka e) ZZPDMKP FBiH)⁴³ predmetnim zakonom takvo što se eksplicitno ne zahtijeva kao uvjet za izricanje policijskog upozorenja. Možda bi se, ipak, moglo pretpostaviti da je spomenuti princip implicitno sadržan u zahtjevima da *maloljetnik priznaje krivično djelo, te da je priznanje dato slobodno i dobrovoljno*, kao izričitim uvjetima za izricanje policijskog upozorenja, jer, ustvari, dobrovoljnim priznanjem krivičnog djela maloljetnik samovoljno preuzima i odgovornost za njegovo učinjenje, a, konsekventno tome, može se i pretpostaviti da je saglasan s primjenom date alternativne mjere, stoga što ona predstavlja „najblaži“ instrument reagiranja na maloljetničko prestupništvo. Ipak, imajući u vidu preporuku Komiteta UN-a o pravima djeteta, koji u svom *Opštem komentaru o pravima djece u maloljetničkom pravosuđu* (tzv. *Opšti komentar broj 10, stav 27*) preporučuje da maloljetnik na primjenu mjera preusmjeravanja mora pristati slobodno, dobrovoljno i u pisanoj formi, to bi u tom smislu trebalo *de lege ferenda* precizirati i uvjete za izricanje mjere policijskog upozorenja.

3. POSTUPAK IZRICANJA POLICIJSKOG UPOZORENJA

S obzirom na navedeno, sasvim je logično da se predmetna mjera izriče u okviru radnji postupanja koje *prethode pripremnom postupku* (tzv. *predpripremni postupak*), odnosno neposredno nakon *ispitivanja* maloljetnika, a prije donošenja naredbe o pokretanju *pripremnog postupka*.

Kada je riječ o ispitivanju maloljetnika u *predpripremnom postupku*, takva ispitivanja, u pravilu, vrši tužitelj. No, povodom lakših krivičnih djela, odnosno krivičnih djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora *do tri godine*, uz pribavljeno

43 Čl. 24. st. 2. tačka d) ZZPDMKP RS, čl. 24. st. 2. tačka e) ZZPDMKP BDBiH.

odobrenje tužitelja, maloljetnika ispituje ovlaštena službena osoba koja posjeduje *posebna znanja* iz oblasti prava djeteta i prestupništva mladih (v. čl. 88. st. 1-2. ZZPDMKP FBiH).⁴⁴ Nakon što u roku od 24 sata ispita maloljetnika i prikupi dokaze, uz *službeni izvještaj* ona može tužitelju dostaviti i *obrazloženi prijedlog* da se maloljetnik za konkretni slučaj samo upozori. Ako tužitelj nakon razmatranja prijedloga utvrdi da su ispunjeni zakonski uvjeti za izricanje date mjere, može dati traženo odobrenje i predmet dostaviti ovlaštenoj službenoj osobi da maloljetniku izrekne policijsko upozorenje.⁴⁵

Najdalje u roku od tri dana od dostavljanja predmeta ovlaštena službena osoba izriče mjeru policijskog upozorenja i tom prilikom maloljetniku ukazuje na pravnu i društvenu nedopustivost, te štetnost njegovog ponašanja, posljedice koje takvo ponašanje može imati za njega, kao i na mogućnost vođenja krivičnog postupka i izricanje krivične sankcije u slučaju ponovnog izvršenja krivičnog djela (čl. 88. st. 4 - 6. ZZPDMKP FBiH).⁴⁶ Ono što smatramo posebno bitnim za naglasiti jeste da se njeno izricanje ne bi smjelo svesti na „puko saopštavanje odluke“, već bi trebalo biti popraćeno dobro osmišljenim razgovorom, koji bi mogao ostaviti snažan i upečatljiv preventivni, poticajni, odgojni, pa čak i represivni dojam na

44 Čl. 88. st. 1-2. ZZPDMKP RS. Relevantno zakonodavstvo BDBiH predviđa da ovlaštena službena osoba sa spomenutim kvalifikacijama i kompetencijama predmetno ispitivanje, uz odobrenje tužitelja, provodi povodom krivičnih djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora *do jedne godine* (v. čl. 88. st. 2. ZZPDMKP BDBiH). Takvo rješenje je samo logična konsekvencija činjenice da je ZZPDMKP BDBiH predviđeno da se alternativna mjera *policijskog upozorenja* koju izriče ovlaštena službena osoba može izriči samo za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora *do jedne godine*, te da spomenuto ispitivanje pretvodi izricanju date alternativne mjere.

45 U svakom slučaju, primjetno je kako sud ni na koji način nije uključen u proces odobravanja i izricanja date alternativne mjere, što je u suprotnosti sa odredbama čl. 3. *Evropskih pravila o sankcijama i mjerama u predmetima maloljetnih učinitelja krivičnih djela (Rec(2008)11)*, koje propisuju da *sankcije i mjere izriče sud ili ako ih izriče drugi zakonom priznati autoritet, iste će biti podvrgnute hitnom sudskom preispitivanju.*

46 Čl. 88. st. 4 -6. ZZPDMKP RS, čl. 88. st. 4 -6. ZZPDMKP BDBiH.

maloljetnika. Naravno, ovaj cilj je bez posebnih znanja i iskustva ovlaštenih službenih osoba vrlo teško ostvarljiv.

4. OPRAVDANOST UVOĐENJA PREDMETNE ALTERNATIVNE MJERE U NOVO MALOLJETNIČKO KRIVIČNO ZAKONODAVSTVO U BOSNI I HERCEGOVINI?

Za pretpostaviti je kako tendencija daljnjeg proširenja opusa alternativnih mjera u domaćem maloljetničkom krivičnom pravu, uvođenjem policijskog upozorenja, svoje idejno ishodište nalazi u međunarodnim standardima postupanja s maloljetnicima u sukobu sa zakonom. Ti standardi su sadržani, primjera radi, u pravilu 11. Standardnih minimalnih pravila UN-a za provođenje maloljetničkog pravosuđa (*Pekinska pravila*), te u pravilu 5.1. Standardnih minimalnih pravila UN-a za alternativne kaznene mjere (*Tokijska pravila*). Njima se afirmira primjena mjera izbjegavanja/preusmjerenja (krivičnog) postupka prema maloljetnim učiniteljima u što ranijim stadijima rješavanja maloljetničkih predmeta, te podstiču države članice da predvide mogućnosti primjene ovakvog načina postupanja i od strane policijskih službenika, kada ocijene da iniciranje krivičnog gonjenja u konkretnom slučaju ne bi bilo svrsishodno i kriminalnopolitički opravdano, radi zaštite društva, prevencije kriminaliteta, poticanja poštivanja zakona, te zaštite prava žrtava krivičnih djela.

S druge strane, na našim prostorima već je postojala slična (istina, ne tako rasprostranjena) *praksa*, kreirana od strane ovlaštenih službenih osoba, koja se uglavnom primjenjivala prema primarnim učiniteljima bagatelnih krivičnih djela. Takvog maloljetnika se samo *neformalno* opomene, te izvještaj o učinjenom krivičnom djelu ne prosljeđuje prema tužilaštvu radi procesuiranja.⁴⁷ Uvođenjem ove alternativne mjere takva policijska praksa je na određeni način ozakonjena, premda je upitno da li je ista bila motivirana

47 Simović, M., Jovašević, D., Mitrović, Lj., Simović-Nišević, *op. cit.*, 103.

željom za humanijim postupanjem sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom, što je jedna od intencija predmetne alternativne mjere u novom maloljetničkom krivičnom zakonodavstvu ili se ista primjenjivala tek kao rezultat pukog profesionalnog pragmatizma, odnosno potrebe da se rasterete policijske strukture koje su radile na predmetima maloljetnih prestupnika.

Osim toga, vjerovatno su na domicilne zakonodavce inspirativno utjecala i iskustva zemalja koje poznaju slične instrumente reagiranja prema maloljetnicima u sukobu sa zakonom, poput Kanade,⁴⁸ Australije,⁴⁹ Novog Zelanda,⁵⁰ Engleske i Walesa⁵¹, Republike Irske⁵², te Holandije.⁵³ Ipak, za razliku od alternativnih mjera čije je izricanje u nadležnosti tužilaštva i(li) suda, a koje poznaju mnoga zakonodavstva diljem svijeta, alternativne mjere koje mogu izricati i policijski službenici uglavnom su prihvaćene u zakonodavstvima zemalja anglo-američke pravne tradicije. U legislativi zemalja kontinentalne Evrope takve mjere se vrlo rijetko susreću. Posebno je interesantno da maloljetnička krivična zakonodavstva s prostora bivše Jugoslavije (izuzev relevantnog zakonodavstva Crne Gore iz 2011.), kao i zakonodavstva zemalja germanske pravne tradicije, koja su tradicionalno utjecala (i još uvijek utječu) na krivičnopravnu legislativu na ovim prostorima, ne poznaju slične mjere postupanja s maloljetnim učiniteljima krivičnih djela. Takvo što iznenađu-

48 Vidi: Bala, N., Roberts, J.V., *Canada's Juvenile Justice System: Promoting Community-Based Responses to Youth Crime* u: Junger-Tas, J., Decker, S. H. (eds.), *International Handbook of Juvenile Justice*, 46.

49 Crawford, A., Newburn, T. (2003.), *Youth Offending and Restorative Justice*, Willan Publishing, 29-31.

50 Uporedi: Wiese, K., K., *Juvenile Justice: A Comparison Between The Laws New Zealand and Germany*, [www.http//ir.canterbury.ac.nz/str 75-79](http://ir.canterbury.ac.nz/str/75-79).

51 Vidi više u: Radulović, Lj., *Maloletničko krivično pravo*, 168-169.

52 Seymour, M., *Transition and Reform: Juvenile Justice in the Republic of Ireland* u: Junger-Tas, J., Decker, S. H. (eds.), *International Handbook of Juvenile Justice*, str. 126-127.

53 Van Kalmthout, A., *Obrana maloljetnog okrivljenika u novom nizozemskom kaznenom pravu*, str. 282.

je, imajući u vidu preporuke prethodno spomenutih međunarodnih dokumenata.

S obzirom na spomenuta uporedno-pravna iskustva zemalja kontinentalne Evrope, može se postaviti i pitanje opravdanosti i svrshishodnosti uvođenja predmetne alternativne mjere u domaće maloljetničko krivično zakonodavstvo, posebno ukoliko se ima u vidu činjenica da se takvom mjerom daju ovlaštenja policiji, koja tradicionalno ima istražne i izvršne ovlasti, da može vršiti selekciju predmeta koji (ne)će ići u formalnu sudsku proceduru, te *de facto* i pravomoćno okončanje maloljetničkih krivičnih predmeta, a što je ipak tradicionalna nadležnost sudova. Ideja o uvođenju mjere policijskog upozorenja u maloljetničko krivično pravo pogotovo se čini suspektnom ako se ima u vidu općeprihvaćena percepcija organa policijske vlasti, kao tijela koja predstavljaju personifikaciju najrigidnijih poluga moći s kojima raspolaže neka država, odnosno kao ekskluzivne titulare i baštinike represije u određenom društvu. Za pretpostaviti je da su domicilni zakonodavci imali u vidu ove okolnosti, te da postoje valjani i racionalno fundirani (kontra)argumenti koji su načinili prevagu u korist uvođenja jednog ovakvog instrumenta reagiranja prema maloljetnicima koji su došli u sukob sa zakonom.

Kada je riječ o tome da se mjerom policijskog upozorenja daju ingerencije policijskim službenicima da *de facto* mogu „okončati“ neki krivični predmet maloljetnika, a što je *tradicionalna nadležnost suda*, takav prigovor se može uputiti i drugoj vrsti alternativnih mjera, odnosno odgojnim preporukama koje može izricati nadležni tužitelj, jer i u tom slučaju konačno rješavanje maloljetničkih krivičnih predmeta ne vrše sudije za maloljetnike, već tužitelji. Štaviše, premda policijsko upozorenje formalno-pravno izriče ovlaštena službena osoba, suštinsku odluku o njegovom izricanju i izbjegavanju vođenja krivičnog postupka prema maloljetniku donosi tužitelj, koji mora dati prethodno *odobrenje* za njegovo izricanje. Kao što je prethodno isticano, ukoliko tužitelj, rukovodeći se određenim zakonskim razlozima, ne odobri izricanje policijskog upozorenja, on o tome obavještava ovlaštenu službenu osobu, te razmatra mogućnosti i opravdanost izricanja odgojnih preporuka

ili donosi naredbu za pokretanje *pripremnog* postupka. Dakle, zbiljski ovlaštenik za selekcioniranje maloljetničkih krivičnih predmeta koji (ne)će ići u sudsku proceduru, odnosno izbjegavanje vođenja (krivičnog) postupka prema maloljetniku, jeste nadležni tužitelj, koji u mogućnosti primjene načela oportuniteta ima slična procesna ovlaštenja u domaćem pravu već dugi niz godina. U svakom slučaju, prenošenje ovlaštenja da mogu „okončati“ određeni krivični predmet na neke druge procesne subjekte mimo suda je samo jedan u nizu procesnih specifikuma, imanentnih alternativnim mjerama kao instrumentima diverzionog modela, koji (kao što je prethodno isticano) predstavlja jedan potpuno novi koncept postupanja s maloljetnim učiniteljima u odnosu na konvencionalnu krivičnopravnu reakciju, zasnovanu na vođenju krivičnog postupka i izricanju krivičnih sankcija. Sasvim je logično da promjena idejne paradigme o načinu tretiranja maloljetnika koji su došli u sukob sa zakonom, a koju sa sobom donosi diverzioni model, pored promjena na polju materijalnog prava, odnosno razlika između tradicionalnih krivičnih sankcija i alternativnih mjera kao savremenih instrumenata krivičnopravnog reagiranja, porodi i određene novine u oblasti krivičnog procesnog prava.

S druge strane, nije neopravdana bojazan da se jedan tako odgovoran zadatak, kakav je društvenopravna reakcija na prestupnička ponašanja, i to ne bilo kojih subjekata, već jedne hipersenzibilne kategorije (kakvi su maloljetnici), a koja se u domaćem pravu tradicionalno temelji na postulatima specijalne prevencije i (pre)odgoja, *povjeri tijelima vlasti kojima je, po njihovom profesionalnom habitusu, imanetna represivna reakcija*. Stoga se sasvim razložno može postaviti pitanje koliko predstavnici policijskih tijela mogu odgovoriti jednom ovakvom zadatku, te ostvarenju zakonom proklamiranih ciljeva postupanja s maloljetnim učiniteljima krivičnih djela. To pogotovo ukoliko se ima u vidu da bi u konkretnom slučaju policijsko upozorenje bilo ne samo prvi, već i jedini društveni odgovor na a(nti)socijalna ponašanja neke mlade osobe. Vjerovatno su, rukovodeći se ovim razlozima, domicilni zakonodavci normirali da mjeru policijskog upozorenja ne može izricati i primjenjivati bilo koja ovlaštena službena osoba, već samo ona koja posjeduju *posebna znanja* iz oblasti prava djeteta i prestupništva mladih (čl. 22. st. 3.

ZZPDMKP FBiH).⁵⁴ Ustvari, zakonsku svrhu izricanja i primjene ove alternativne mjere, koja se ogleda u tome da se njenom primjenom utječe na pravilan razvoj maloljetnika i jačanje njegove lične odgovornosti, kako ubuduće ne bi činio krivična djela, ali bez pokretanja i vođenja krivičnog postupka, moguće je ostvariti samo ako proces njenog izricanja provodi educirani policijski službenik, koji će, zahvaljujući svojim posebnim znanjima i vještinama (uz podršku roditelja ili drugih osoba koje mogu prisustvovati izricanju i izvršenju mjere), moći ostvariti adekvatan kriminalnopedagoški utjecaj na maloljetnika, te mu posvijestiti svu pravnu i društvenu ozbiljnost i težinu njegovog ponašanja, posljedice koje ono ima na žrtvu i društvo u cjelini, ali i na njega samog.

Naravno, imajući u vidu da su u našoj zemlji procesi usklađivanja normativne i socijalne stvarnosti („zakona i prakse“) nerijetko jako spori, te da su zbog bremenitosti aktuelnog socijalnog trenutka krajnje neizvjesne bliske perspektive specijalizacije ovlaštenih službenih osoba koje bi bile nadležne za postupanje s maloljetnim učiniteljima, logično je da tužitelj (ukoliko je prijedlog za primjenu mjere podnio policijski službenik koji ne posjeduje posebna znanja iz oblasti prava djeteta i prestupništva mladih, te konsekvantno tome, koji ne bi mogao na adekvatan način utjecati na maloljetnika) neće dati odobrenje za izricanje mjere policijskog upozorenja (čak i pod pretpostavkom da su ispunjeni ostali zakonski uvjeti za njeno izricanje, te da bi mjera upozorenja predstavljala dostatan način reagiranja prema maloljetniku), već će razmotriti mogućnosti i opravdanost primjene neke od odgojnih preporuka. No, imajući u vidu da odgojne preporuke ipak predstavljaju nešto „strožije“ alternativne mjere u odnosu na (policijsko) upozorenje, čija se sadržina ogleda u određivanju izvjesnih „obaveza“ maloljetnom učinitelju (istina, uz njegov prisustvo), evidentno je da bi se takav maloljetnik bez svoje krivice našao u „gorem položaju“, čime bi *de facto* bio ugrožen i njegov najbolji interes, kao i osnovna ljudska i procesna prava, zagarantirana međunarodnim dokumentima i zakonom.

54 Čl. 22. st. 3. ZZPDMKP RS, čl. 22. st. 3. ZZPDMKP BDBiH.

Stoga, premda se načelno slažemo sa uvođenjem mjere koja podrazumijeva davanje ovlaštenja specijaliziranim policijskim službenicima da mogu samo upozoriti maloljetnika, te na taj način izbjeći konvencionalnu krivičnopravnu reakciju, mišljenja smo kako bi bilo bolje da su domaći zakonodavci (bar kao prijelazno rješenje, dok se u potpunosti ne provede odgovarajuća specijalizacija ovlaštenih službenih osoba), a da se ne bi izgubila mogućnost primjene mjere čija se sadržina ogleda u verbalnom upozorenju, po uzoru na novo crnogorsko maloljetničko krivično zakonodavstvo⁵⁵ umjesto mjere policijskog upozorenja inaugurirali mjeru *upozorenja*, koju bi mogle izricati i ovlaštene službene osobe i tužitelj. U slučajevima kada je maloljetnika dovoljno *samo* upozoriti, te mu, radi ostvarenja zakonom proklamirane svrhe alternativnih mjera, nije nužno odrediti neku od „obaveza“ koje čine sadržinu odgojnih preporuka, a ne postoje ovlaštene službene osobe sa posebnim znanjima za izricanje i primjenu mjere upozorenja, sam tužitelj bi mogao izreći alternativnu mjeru, a ne bi morao u „stanju nužde“ izricati neku od odgojnih preporuka.

ZAKLJUČAK

Pod pojmom alternativnih mjera u teoriji krivičnog prava preventivno se razumijevaju mjere izbjegavanja i preusmjeravanja krivičnog postupka prema maloljetnicima, sa ciljem da se izbjegnu sve slabosti konvencionalne krivičnopravne reakcije koja se temelji na vođenju krivičnog postupka i izricanju krivičnih sankcija. U domaćem zakonodavstvu susreću se dvije vrste takvih mjera: a) odgojne preporuke i b) policijsko upozorenje. Potonja mjera predstavlja novu alternativnu mjeru, koja u posljednjih nekoliko godina egzistira u *novom* maloljetničkom krivičnom zakonodavstvu Republike Srpske (2010.), Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (2011.) i Federacije Bosne i Hercegovine (2014.). Riječ je o mjeri koja u spektru instrumenata krivičnopravnog reagiranja na prijestupnička ponašanja maloljetnika predstavlja „prvotni odgovor društva“,

55 Vidi: čl. 10. *Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku.*

obzirom da se mogućnosti njene primjene vežu već za stadij tzv. *predpripremnog postupka*.

Pri tome, zanimljivo je da iako međunarodni dokumenti iz oblasti maloljetničkog krivičnog pravosuđa preporučuju primjenu ovakvih mjera, većina zakonodavstava zemalja kontinentalne Evrope ne poznaje slične alternativne mjere. Posebno je interesantno da se ovakvi instrumenti krivičnopravnog reagiranja ne sreću u maloljetničkim krivičnim zakonodavstvima zemalja s prostora bivše Jugoslavije (izuzev relevantnog zakonodavstva Crne Gore), kao i zakonodavstvima zemalja germanske pravne tradicije. Stoga se, između ostalog, u dijelu stručne javnosti postavlja pitanje svrsishodnosti uvođenja jedne ovakve mjere u domaće zakonodavstvo. I pored toga, u radu se zastupa stajalište kako uvođenje policijskog upozorenja ima valjano naučno i praktično opravdanje, zbog mnoštva benefita svojstvenih alternativnim mjerama kao instrumentima izbjegavanja i preusmjeravanja krivičnog postupka prema maloljetnicima, daljnje harmonizacije domaćeg zakonodavstva s relevantnim međunarodnim dokumentima, te svojevrsnog legislativnog artikuliranja prethodno spominjane prakse. Ipak, ističe se kako bi bilo primjerenije da je, po uzoru na novo crnogorsko maloljetničko krivično zakonodavstvo, umjesto mjere *policijskog upozorenja* uvedena mjera *upozorenja*, koju bi, pored ovlaštenih službenih osoba, mogao izricati i nadležni tužitelj za maloljetnike.

LITERATURA

1. Babić, M., Marković, I. (2009.), *Krivično pravo - opšti dio*, drugo izmijenjeno izdanje, Pravni fakultet Univerziteta u Banja Luci, Banja Luka,
2. Crawford, A., Newburn, T. (2003.), *Youth Offending and Restorative Justice*, Willan Publishing,
3. Cvjetko, B., „*Formalne i neformalne sankcije u maloljetničkom kaznenom pravu*“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 6, br. 1/1999.
4. Dunkel, F., *Youth Violence and Juvenile Justice in Germany* u: Dunkel, F., Drenkhahn, K. (eds.), *Youth Violence*, New

- Patterns and Local responses - Experiences in East and West*, Forum Verlag Godesberg, Monchengladbach, 2003.
5. Dunkel, F., Grzywa, J., Horsfield, Ph., Pruin, I. (eds.), *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and Reform Developments*, Forum Verlag Godesberg, Monchengladbach, 2010.
 6. Elroad, P., Ryder, S. (2010.), *Juvenile Justice: A Social, Historical and Legal Perspective*, Jones and Bartlett Publishers, Ontario,
 7. Giostra, G., Patane, V. (eds.) (2007.), *European Juvenile Justice Systems*, Giuffre Editore,
 8. Gurda, V., *Uvjetni otpust kao alternativa sankcijama institucionalnog tipa u Zborniku radova: Krivično zakonodavstvo - de lege lata et de lege ferenda*, Ministarstvo pravde Republike Srpske, Ministarstvo pravde Srbije, Univerzitet u Banja Luci, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Prijedor, 2015.,
 9. Gurda, V., „Novine u oblasti alternativnih mjera i sankcija u maloljetničkom krivičnom pravu Bosne i Hercegovine“, Društveni ogledi, vol. 2., br. 1, 2015.
 10. Hirjan, F., Singer, M. (2002.), *Komentar Zakona o sudovima za mladež i kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika*, Nakladni zavod Globus, Zagreb,
 11. Jovašević, D., „Evropski standardi i neformalne mere u maloljetničkom krivičnom pravu“, *Evropsko zakonodavstvo*, Beograd, god. IX, br. 33-34, 2010.
 12. Junger-Tas, J., Decker, S. H. (eds.) (2006.), *International Handbook of Juvenile Justice*, Springer, Dordrecht,
 13. Junger-Tas, J., Dunkel, F. (eds.) (2009.), *Reforming Juvenile Justice*, Springer, Dordrecht,
 14. Mitrović, Lj., „Krivične sankcije prema maloljetnicima u Zakonu o zaštiti i postupanju s decom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske“, *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd, vol. 47, br. 2, 2009.

15. Muratbegović, E. (2011.), *Ojačavanje maloljetničke pravde u Bosni i Hercegovini: aplikacija alternativnih mjera za maloljetnike*, Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu, Sarajevo,
16. Perić, O. (2005.), *Komentar Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica*, Službeni Glasnik, Beograd,
17. Perić, O., Milošević, N., Stevanović, I. (2008.), *Politika izricanja krivičnih sankcija prema maloletnicima u Srbiji*, Centar za mir i razvoj demokratije, Beograd,
18. Radulović, Lj. (2010.), *Maloletničko krivično pravo*, Pravni fakultet Univerzitetat u Beogradu, Beograd,
19. Rechea Alberola, C., Fernandez Molina, E., „*Juvenile Justice in Spain: Past and Present*“, *Journal of Contemporary Criminal Justice*, vol. 19, no. 4/2003.
20. Schwartz, I.M., *The Impact and Role of Juvenile Diversion in the United States* u: Albrecht, G., Ludwig-Mayerhofer, W.(eds), *Diversion and Informal Social Control*, Berlin, 1995.
21. Sijerčić-Čolić, H., „*Maloljetničko krivično pravosuđe i maloljetnička delinkvencija u Bosni i Hercegovini*“, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, XLIV, 2001.
22. Sijerčić-Čolić, H., „*Sudstvo za maloljetnike kao ključni element nacionalne politike ljudskih prava i restorativna pravda za maloljetnike – savremena kretanja u maloljetničkoj delinkvenciji i sudstvu za maloljetnike u Bosni i Hercegovini*“, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, LIII – 2010,
23. Sijerčić-Čolić, H., Vranj, V. (2011.), *Uvod u penologiju i izvršno krivično pravo Bosne i Hercegovine*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo,
24. Simović, M., Jovašević, D., Mitrović, Lj., Simović-Nišević (2010.), *Komentar Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske*, Međunarodno udruženje naučnih radnika – AIS, Banja Luka,

25. Stojanović, Z. (2005.), *Krivično pravo - opšti deo*, deseto izdanje, IP Justinijan, Beograd,
26. Van Kalmthout, A., „Obrana maloljetnog okrivljenika u novom nizozemskom kaznenom pravu“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, vol. 4., br. 1/1997.
27. Vranj, V., „Alternativne mjere - primarni odgovor na maloljetnički kriminalitet u Bosni i Hercegovini“, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, vol. LI, Sarajevo, 2008.

POLICE WARNING – NEW ALTERNATIVE MEASURE OF JUVENILE CRIMINAL LAW IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

SUMMARY

In this paper author discusses the concept and the legal nature of the alternative measures, with special emphasis on the measure of police warning, which is recognized only in the new juvenile justice legislation in Bosnia and Herzegovina. In the first place author analyzes the conditions and procedures for the application of a police warning, and offers a critical review of the justification for the introduction of such measures in domestic law. Thereby he argues that the introduction of these alternative measures have valid scientific and practical justification, having in mind many benefits characteristic for alternative measures as instruments for avoiding and diverting of criminal proceedings against juveniles, further harmonization domestic legislation with the relevant international instruments and legislative articulating existing practice, but on the other hand he considers that aforementioned measure should be created in a slightly different way.

Keywords: juvenile offenders, alternative measures, police warning